

ФАЛШИФИКАЦИЯ ИЛИ АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПАМЕТТА?

Как лъжата пътува през времето.

НАРОДНА ВОЛЯ

МАКЕДОНСКИ ВЕСТНИК ЗА ТЕОРИЯ, ИСТОРИЯ, КУЛТУРА И ИЗКУСТВО

декември 2015 – април 2016

<http://www.narodnavolja.com/articles2015/12/txt19.asp>

<http://www.narodnavolja.com/articles2016/01/txt19.asp>

<http://www.narodnavolja.com/articles2016/02/txt13.asp>

<http://www.narodnavolja.com/articles2016/03/txt14.php>

Доц. д-р СТОЙКО СТОЙКОВ

През 2011 г. е публикуван сборника *Насилие, политика, памет. Комунистическият режим в Пиринска Македония – рефлексии на съвременника и изследователя*, издаден от Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, а по проект „Активна европейска памет“ финансиран от Европейската комисия. Става дума за 60 интервюта събрани през 2009 и 2010 г. в Пиринска Македония от студенти и магистранти от историческия факултет в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Обект на изследването са били селата Брезница и Корница (община Гоце Делчев), Рибново (община Гърмен) и Дамяница (община Сандански), както покрай тези селища неизбежно погледа е обхванал и градовете Гоце Делчев, Сандански и Петрич. Събирането и публикуването на спомени е нещо положително, да не говорим за актуалността на темата. Включени са били и спомени на македонци, разказващи за репресиите срещу македонците. Особено впечатление прави научния текст на Михаил Груев написан с рядка за българския научен пазар (когато темата допира македонския въпрос) степен на неутралност и обективност. Само четири години след издаването му този сборник е за съжаление неоткриваем. Не може да се поръча нито по интернет, нито го има в някоя от книжарниците в Пиринска Македония. Няма го дори и в книжарниците във университета, който го е издал. Според коментара на една от работещите там вероятно тиража е изтеглен от продажба. Така че аз също не разполагам с него (текста на Груев ползвам от списание „Либерален преглед“). За това и няма да го коментирам засега (докато не успея да го намеря). Коментара ми е вдъхновен от и насочен към един текст, едно от интервютата, публикувано в интернет списанието „Либерален преглед“. То привлече вниманието ми поради редица странности, поставящи под въпрос и самата му автентичност, но и отварящи някои интересни въпроси за влиянието на съвременните митове върху спомените на хората.

Става дума за разказ, който пасва почти идеално в добре разработената пропагандна идеологическа схема за „насилствената македонизация“. Интересно положение наистина. До този момент не е публикуван нито един документ доказващ насилие върху човек в Пиринска Македония само защото се е декларирал българин или защото не е

искал да се пише македонец. Всичко, което силно заинтересуваната пропаганда машина на тоталитарната държава е успяла да събере и дори направо – да създаде през годините, са спомени на заинтересовани хора, които постфактум говорят за насилие, но никога за такова върху самите тях, нито пък посочват какъвто и да е конкретен проверяем случай на „насилен“ човек. Всичко остава само общи декларации, чудно съвпадащи с исканията на партийната пропаганда към момента на даване на спомена. Това и не е учудващо. Голямата тайна за българската общественост е, че такова насилие над българи просто е нямало. (Имало е такива случаи само по отношение на помаците). За това и не е чудно, че самия Груев констатира липса на травма в спомените на съвременниците за „политиката на македонизация“ през 40-те и 50-те години (цит. по Даниела Колева, Спасителни разкопки в паметта за близкото минало, Култура, <http://www.kultura.bg/bg/article/view/19280>).

Липсата на насилие обаче, е неприемлива за българското общество – това няма как да се приеме без да се признае и съществуването на македонско самосъзнание, което пък би довело да ерозия на българския национален мит. Ето защо и до днес единственото, което е възможно да се казва от позиция на отрицание на македонската нация е, че хората писали се македонци през 1946 и 1956 г. са били написани такива насила. След падането на комунизма серия книги, предавания и дори един филм успяха да създадат в общественото съзнание мита за „насилствената македонизация“, който следвайки особените закони на човешката памет започна да прелива и да се преплита със спомените на отделни хора, които започнаха да преосмислят някои действителни моменти на насилие от зората на комунистическата диктатура като ги свързват с фикцията на „насилствената македонизация“.

Това обвързване на спомените с актуални позиции от настоящето е добре известен феномен. Както много добре отбелязва в статията посветена този Сборник в списание „Култура“ Даниела Колева: „Паметта не е компендиум от факти, които повече или по-малко услужливо уплътняват разказа на свидетеля. Тя е процес, при който миналото бива реконструирано, концептуализирано и представено от определени позиции, имащи отношение към настоящето. Преживяното се превръща в опит, когато бъде свързано с такива позиции, от които черпи своя смисъл, тоест, когато бъде осмислено, интерпретирано и коментирано“ (Даниела Колева, Спасителни разкопки в паметта за близкото минало, <http://www.kultura.bg/bg/article/view/19280>). Груев също говори за: „практиката на двойното конструиране – на миналото посредством настоящето и, обратно“ (<http://librev.com/index.php/discussion-bulgaria-publisher/1463-viloence-identity>).

Засичал съм подобни (макар и много редки) случаи на „актуализация“ на спомените от онези периоди, при които хора съвсем неоснователно свързваха репресиите срещу своите родители или близки с това, че не искали да се пишат македонци. В един случай дори се оказва, че въпросният „репресиран“ всъщност е бил активен агитатор в полза на македонската кауза, а легендата за неговото репресиране имаше за цел да защити потомците от „лошото бащино наследство“. В началото на 90-те подобни случаи ма-май и нямаше, поне не съм забелязвал такива. Те започнаха да се роят с популяризирането на мита за „насилствената македонизация“ и особено след излъчването на филма „Хроника

на едно национално предателство“. Това „преприпомняне“ на миналото под влияние на съвременни пропагандни схеми е достойно за самостоятелно изследване и вероятно сборника би могъл да помогне в тази насока. За сега обаче по неволя ще се задоволя само със споменатото интервю. При това ще го разгледам от единствените две възможни гледни точки. Първата – че се натъкваме на съзнателна манипулация и втората – че става въпрос за преосмисляне и нагаждане на спомените. Третата теоретична възможност – да бъде точно описание на реални събития, както ще се увери читателя, е на практика изключена. Макар крайния резултат по отношение на достоверността и при двата варианта да е подобен, той е различен за създалите го, а освен това и по отношение на въпроса какво е истинското място и стойност на този текст.

Според това, което четем текста бил записан през февруари 2010 г. в гр. Гоце Делчев от Веселин Тепавичаров. Кой е разказващия? Не знаем. Пожелал е да остане анонимен. Защо? Според написаното: „Не желая да ми се слага името, ‘щото не се знае, кой какво ще прочете и ще помисли. Е така, анонимно, та да съм спокоен.“ Странно обяснение. Бих разбрал ако някой се притеснява да свидетелства като македонец – в края на краищата това в България е заклеймено и такива хора са третираны като предатели и родоотстъпници. Но един българин, претендиращ, че е жертва на нещо осъдено от държавата, няма никаква сериозна причина да бъде анонимен. В сборника „Табу“ със спомени на репресирани македонци съм допуснал само двама души да бъдат анонимни, но и двамата имаха основателни причини за това, а не просто каприз и при това в единия случай разказа бе подкрепен с официални документи. В случая, обаче имаме с нищо необоснована анонимност и при това за съжаление неподкрепена с никакви документи. Какво все пак узнаваме за този анонимен човек. Че майка му е от Серско, а бащата от Драмско, но той е роден в Гоце Делчев през 1928 г., че е българин и православен с основно образование, бил „кошерджия“, като в момента на записването е пенсионер вдовец. На пръв поглед много информация, а всъщност съвсем малко. Повечето хора в този район са бежанци от посочените места, а не е посочена и основната професия на човека по време на комунизма. Така разказвача остава напълно анонимен и невъзможен за идентификация. Затова за улеснение по-нататък ще го наричам Анонимния. Всичко до тук обаче е само бял кахър. Сериозния проблем се оказва езика.

За човек с родители от Драмско и Серско роден и живял цял живот в Гоце Делчев разказвачът ползува удивителен език. Вместо познатите говорни особености от Гоцеделчевско, та дори и с примеси от драмските и серски говори ние се сблъскваме с една смес от диалект от македонско-шопската граница размесен с български литературен език. Това, че анонимния разказвач не говори на своя, а на чужд за него диалект само по себе си е достатъчно за да бъде този разказ дисквалифициран и дори обявен за някакъв вид измама. Или Анонимният е подвел Тепавичаров или грешката е направил последния – друга възможност не мога да се сетя. Това просто не може да бъде човек от Гоце Делчев и в никакъв случай онзи, който е описан като разказвач.

За да не бъда голословен ето някои примери. Анонимния говори едновременно (понякога дори и във също изречение) на „ще“, „ке“ и „че“: „ще се обединяваме със сърбето... реко’а – ке се обединяваме, ке правим федерация“, „се уплаши, дека че го вкарат у

затвора“, „ка така че ни правите македонци“, „що че ни чинат“. Използва крайно чужди за Неврокопско форми като „дека“, „у“, „предадо’а“, „мина’а“, „веке“.: „дека сме си българи“, „Повечето от ‘ората не искаха комунистите, ‘оти ги беше страх, че ще им земат имота, нивите, па и тогива беше голема беднотия, нема пари, ами с купони си земахме ‘леб и това-онова“, „ке треба да ‘одим у милицията. Ке ни пишат македонци, нема веке да сме българи“ и т.н. Съвсем очевидно е, че анонимния „е-ка“ вместо да „я-ка“.

Този невъзможен за неврокопчанин език е направил впечатление и на читателите в „Либерален преглед“ и някои от тях са го коментирали във форума: На 1 август 2014 г. Веска Вардарева: „Никога не съм имала доверие на т.н. "автобиографичен метод" за изследване. Горното писание още веднъж ми дава основание за това. Човек, роден в Неврокоп, категорично не говори по този начин! Записал - Веселин Тепавичаров, нищо не е записал явно, няма как да е записал такова нещо... Аман от такива "изследвания", сборници, книги се пишат по този начин, а тук напоследък, прави ми впечатление, непрекъснато им се дава трибуна. Друг читател с псевдоним „аз“, който претендира, че Веселин Тепавичаров му е бил асистент на 9 април 2012 г. е написал: „Ш, нашио, аз съм от Гоце Делчев и НИЕ ТУКА дума „дека“ не ползваме! И НЕ КЕКАМЕ! А на Веско, беше ми асистент по Етнология, пожелавам да не забравя миналото си в редиците на БКП :))“ (коментарите са предадени без коректура СС).

Освен невъзможния език, разказа е пълен с неверни твърдения, които хвърлят сянка на съмнение върху информираността, обективността и личното участие на автора в описваните неща (повече за това по-долу).

Друго, което хвърля сянка върху обективността на разказващия е отсъствието в тези спомени на насилието над хората с македонско самосъзнание и принуждаването им да се пишат българи. За това той не може да не знае – всеки възрастен човек в Пиринска Македония е чувал за това. Освен това се забелязва присъствие на елементи от пропагандата от времето на Тодор Живков – „който иска да се пише македонец – нека“, един вид свобода за самоопределение има, само дето видите ли никой не иска да се пише такъв, защото такива няма. Всъщност самия Живков използва подобни думи на пленума през 1963 г. на който македонците са отречени. В текста откриваме на два пъти: „Който иска да се пише македонец, да го пишат“ и „Който е македонец, добре, ама що назе?“ По-нататък разказващия не само прикрива извършеното насилие над македонците (а не може да не е чувал за него), но дори и одобрява извършеното при тази смяна през 60-те години. „После, веке бех 35-40 годишен, па ни вика’а, и па ни смени’а паспортите – дадох ни български паспорти. С една дума – работата се оправи. Но народът така и не разбра, ‘що требаше да се прави сичко това. ‘Що бе’а тия глупости.“ Само дето за онези, които са си се писали българи на преброяванията през 1946 и 1956 г. Пиринска Македония (над 100 000) при тази смяна на паспортите нищо не се е променило. Те едва ли биха и обърнали внимание на този тривиален факт. Единственото, което се е „оправило“ е било насилственото българизиране на хората с македонско самосъзнание.

Схемата на излагане на събитията на „насилствената македонизация“ подозрително напомня на един друг разказ на същата тема в този сборник къс от който е публикуван в интернет: **Костадин Яковлиев** от Гоце Делчев роден през 1924 г.:

„През 46-та година комунистите вече бяха поели властта и сред хората взе да се говори, че ще се обединяваме със сърбите, с Югославия демек. И че там са се разбрали с Тито и Георги Димитров по партийна линия Пиринско да влезе в Македония, Сръбска Македония. Аз не му обръщах много внимание на този слух, но много хора се разтревожиха. „Избягахме от гърците и сърбите да дойдем в България, а сега ни дават на Тито”, така си говориха много хора тогава. И по едно време се оказва, че това не е слух, а че това ще става. Започнаха да ни викат в общината и да ни подменят българските паспорти, дето пишеше, че сме българи, с нови, а там ни писаха вече македонци...”

Да сравним версията на Анонимния: Невкъде ‘46 или ‘47 година, не помна точно, се чу, че ще се обединяваме със сърбето. Нали и те беха комунисти, начело с Тито, и така реко’а – ке се обединяваме, ке правим федерация. Във вестниците пишеше, това го помна, че Тито и Георги Димитров се биле срещнали и решили да правим федерация, и Сталин позволил. Но те сърбето са [х]итри, казали, дека Пиринско ке се обедини със сръбската Македония в една държава, република де, и така. Ние най-напред не повервайме. Да, народът не верваше. Те и тукашните комунисти не верва’а. Имахме един комшия, комунист, той не беше от Неврокоп, от Лъжница беше, та и той се ми викаше, дека това нема да стане, дека е майтап. И като доде една вечер тейко ми [баща ми], ядосан, и вика: „Заран сите ке треба да ‘одим у милицията. Ке ни пишат македонци, нема веке да сме българи.“

Сходствата са очевидни и особено в грешките – обединение със „сърбите“, Тито и Димитров се разбрали, слух, на който хората не повервали, но се оказало верно, смяна на паспортите вместо преброяване. Сходствата наваяват мисълта за наличие на обща схема и „опорни точки“.

И двамата автори предават съвременни пропагандни клишета и изрази: хората били избягали в България а сега да ги предават на други. Тук поне Анонимния е по точен като пише: „Що наш’те са бегали некога от Гърция, та тука у Българско да ни натискат да се предаваме?“, докато **Яковлиев** направо е преповторил съвременното клише: „Избягахме от гърците и сърбите да дойдем в България, а сега ни дават на Тито”. В Гоцеделчевско бежанците са изключително от Егейска Македония в Гърция и от никакви „сърби“ не са могли да бягат, още по-малко пък да коментират по този начин. Т.е. произходът на това твърдение си е съвсем съвременен. Друго подобно, клише създадено по времето на живковизма, е че хората уж щели да бягат от Пиринска Македония ако станело обединението с Вардарска („добре, че това обединение не стана, ‘оти па ке требаше да бегаме – я по София, я по Варна“ според Анонимния). За сравнение виж твърденията на Масларов от 1974 г., че майка му щяла да се изсели от Якоруда във Велинград (Стоян Германов, македонският въпрос 1944 – 1989, София 2012, с. 70), както и подобни клишета във филма „Хроника на едно национално предателство“.

Както се вижда версията целенасочена измама има своите сериозни основания. Особено пък като я сложим в рамките на нашата реалност – едно неразформирано и нерестформирано тоталитарно страшилище наречено ДАНС, част от което, както всеки македонски активист в България добре знае (понякога със собствената си кожа), продължава да работи срещу македонското малцинство и срещу „македонизма“ като сред първите му грижи е да манипулира истината за македонското малцинство в нашата държава. Не е трудно да си представим какви притеснения е предизвикал проекта на Груев и колегите му, как старите чугунени глави са съзрели опасност за националната кауза и вражеска идеологическа диверсия и са взели мерки ако не да я осушат (по европейски проект е все пак) то поне да неутрализират тази опасност да се чуе истината за македонското малцинство. Как? Като поставят на пътя на интервюиращите или дори „внедрят“ сред тях дезинформатори снабдени с необходимите „опорни точки“ (които биха обяснили общите моменти между разказите както и тези с днешната национална позиция по въпроса). Чрез помощ от вътре (сред интервюиращите) и т.н. - репертоара име достатъчно богат. Това би била една напълно нормална за тези хора на абсурда дейност. Би се изненадал от нея само човек, който няма никакъв практически опит в тази област.

Всъщност самата възможност, че тези структури са оставили целия проект без внимание и без намеса е напълно изключена. Въпросът е не дали са направили нещо, а какво са направили! Възможности има повече. Предаването на правоверни спомени за „насилствената македонизация“ по време на вземането на интервютата и вкарването им в сборника е единия етап – не всички събрани интервюта са намерили място в публикацията, но това на Анонимния при всичката му съмнителност и невъзможен език е публикувано. Изглежда е имало някакъв натиск при публикуването на самия сборник. В текста на Груев на пример се чувства известен страх и оправдание за това, че се пускат спомени на македонци в книгата, като се прави голям реверанс към националното правоверие като тези свидетелства се приписват на маргинална група и се представят като маргинално явление (нещо далече от реалността – преследването на македонското самосъзнание десетилетия е било приоритетът в дейността на Трети отдел на Шесто управление, изпреварвайки до 70-те години дори и това срещу турците и мюсюлманите!) Обаче странностите не спират тук. Както всеки сам може да се убеди всички публикации от и за тази книга (като изключим самия текст на Груев), дават думата само на спомените подкрепящи парадигмата за „насилствена македонизация“. Единствения изцяло публикуван разказ е на Анонимния. Освен него са публикувани два други абзаца от спомени говорещи за същото. Втория вече го цитирах, а ето и третия на Мустафа Али Тисалов, 72-годишен: “Бях и македонец по-напред. Всички бяхме македонци 58-а година. ... След македонци бяхме българо-мохамедани, после пак българи. Както та пишат там, такъв си.” (с. 373 от Сборника, по Даниела Колева, Спасителни разкопки в паметта за близкото минало, Култура, <http://www.kultura.bg/bg/article/view/19280>). (Този поне идващ от страната на помак може да е верен). Нито един единствен от съдържащите се в сборника спомени опровергаващи тази парадигма не е публикуван изцяло или отчасти, а нито е цитиран в текстовете представящи или рекламиращи сборника. Дали и това е направено от страх и за самозащита или е резултат от намеса не знаем, но факта

си е факт – сборника в годината след излизането си реално, макар и прикрито е лансиран и интерпретиран като подкрепящ тезата за „насилствената македонизация“. Но нещата не свършват и до тук. Къде е самия сборник? Факта, че книгата е неоткриваема само 4 години след излизането ѝ (да не говорим за възможността сугерирана от една от книжарките в университета, че тиража вероятно е изтеглен от продажба) също така подсказват възможна намеса на вездесъща невидимата ръка. Сборника дори и с такова смесено съдържание сякаш е бил неприемлив и за това в интернет са пуснати само свидетелствата за „насилствена македонизация“ а самия сборник е укрит от обществеността. Е възможно е и тиража да е бил толкова символичен, че да се е „самозичерпил“. Но крайния и очевиден резултат си е същия. Каквито и разкази да е имало на страдали македонци в него едва ли някой повече ще попадне на тях и ще може да ги прочете. Така сборника (с македонските свидетелства в него) е елиминиран и дори превърнат в свидетел на лъжата за „насилствената македонизация.“

Но да оставим настрана въпроса за автентичността на разказа. За мене дори по-интересен е другата възможност – за „пренареждане на паметта.

Има много интересни моменти в начина по който Анонимния представя „насилствената македонизация.“ Доста моменти в разказа навеждат на мисълта, че се пренася някаква щампа, елементи нямащи корен в събитията в края на 40-те. Автора говори за масова смяна на паспортите, извършена според него към 1946 или 1947 г. след като Тито и Димитров се договорили за федерация (пишело го във вестниците – т.е. след Бледските спогодби от 1 август 1947 г.) или поне със сигурност преди скарването между Тито и Сталин и преди вземането на земята на хората и (защото според него когато свършила „македонизацията“ започнали да вземат земята). Т.е. това би трябвало да бъде някъде между 1 август 1947 г. и 28 юни 1948 г. Обаче по това време масова задължителна смяна на паспортите не е била извършвана. Добре известната „паспортизация“ е извършена през 1953 г. Именно тогава за пръв път слагат задължително и снимки в паспортите, точно както и Анонимния говори – задължително даване на снимки за смяна на паспортите. Но проблема с тази смяна на паспортите е, че не само е извършена далеч след времето посочено от Анонимния (може пък и да се е объркал), а че тогава и дума не може да става някой да е бил насилван да се пише македонец. По това време тече яростна пропагандна война срещу Югославия и вече множество хора са пострадали като „титови агенти“, а политиката от 1947/48 г. е заклеймена.

Не би трябвало да става дума за объркване със преброяването извършено в самия край на 1946 г. То не е било свързано със смяна на паспортите, а разказващия ни описва масово ходене в милицията, даване на снимки и получаване на паспортите по пощата. Преброяването е станало преди Бледския договор и е извършвано или по домовете или евентуално в кметството, а не в МВР. Т.е. автора ни описва събития, които така взети буквално никога не са се случили. Много вероятно е, че самата идея за масово насилствено сменяне на паспортите и ходене в милициите, е „заета“ или пък мощно повлияна от действително събитие, каквото е било (и е добре документирано!) насилствената смяна на паспортите и българизацията през 60-те години на века, когато са пострадали множество македонци.

Нито при преброяването, нито при индивидуални смени на паспортите в края на 40-те години не е била извършвано насилствено писане на хората. Свидетелство за това са към 1/3 писали се българи и на преброяването през 1946 г. и в паспортите си през 1953 г. По време на този сатанизиран днес период на „македонизация“ множеството хора ясно и публично изразяващи българското си самосъзнание заемат високи и дори ключови властови позиции в окръга и нито са гонени нито притискани. Въпреки това обаче Анонимния се опитва да ни внуши, че хората които са отказали да се пишат македонци са били бити и пращани в затворите. Ето думите му:

„Мина’а 3-4 дена и се разчу, че някои били арестувани, дека не искали да се пишат македонци. После се разбра, че и Велко бил сред тех. Закарали ги до Джумаята [Благоевград], държали ги една седмица и им турили един як бой и те кандисали. Имало обаче и такиви, които се опрели. Тех ги написали николапетковисти и ги прати’а по затворите. Аз знам двама – единият бе Димо, той умре преди седем години, а другият бе Никола. Те се опрели и казали, че никогаш нема да се пишат македонци. Те бе’а от Вемереото [ВМРО]. На Димо така му викайме, а другият беше и лежал през фашистко в затвора, па ‘щото беше от Вемереото. Димо лежа в Софийския затвор 3 години. Когато се скараха Тито и Сталин и стана ясно, че нема да се обединяваме със сърбето, тогива го пуснале, иначе требало да лежи 6 години като „враг“, като „николапетковист“, така го написале, но той не бе земеделец. Вкараха го, ‘щото не искаше да се отмята от българското.“

Тук се сблъскваме с явно преосмисляне на репресиите. Знаци за това има достатъчно. Ако арестувания е лежал три години и е освободен, когато се скарали Тито и Сталин (1948) то това означава, че е хвърлен в затвора през 1945 г., много преди всякакви преброявания, смени на паспорти и подобни. И всъщност това пасва идеално с действителността, защото посочените са били от ВМРО, а тази организация е подложена на съдебно преследване именно през 1945 г., като има жертви и от Неврокоп. Самия разказвач не крие, че хората са осъдени не за това, че са българи ами като „врагове“ и „николапетковисти“. Само дето той си го тълкува в смисъл, че причината била, че не искали да се пишат македонци.

Ако твърдението, че онези които отказали да се пишат македонци са били арестувани и са отнесли як бой и след това са „кандисали“ би трябвало над 90 % от населението да е записано македонско. Това обаче не е вярно – 1/3 са записани българи. Тази 1/3-та, пък според логиката на разказа, би трябвало освен големия бой (споделен с част от останалите 2/3-ти), освен това да бъдат хвърлени и в затвора, което би ни дало над 100 000 затворници само от Пиринска Македония в само една година, нещо отново напълно невярно. Т.е. всичките ключови елементи на този разказ са неверни. Тяхното свързване в едно и приписването на насието на „македонизацията“ може да се обясни с натискът на съвременния мит, с императива „спуснат отгоре“ в отговор на който паметта фабрикува подходящ, задоволяващ разказ от парчета спомени. По същия начин, по който по заповед на хипнотизатора хипнотизирания си „спомня“ несъществуващи (но винаги удобни за самия него) минали животи, или както съня конструира реалности от късчета спомени. Анонимният свързва спомените си с актуалния съвременен мит и ги

пригажда към него. Така, не можеш да си спомни никакво „македонско“ насилие (каквото обаче „несъмнено е трябвало да има“) интервюирания го свързва с единствено известните му случаи на насилие – тези срещу политическите противници на режима: хора на ВМРО, Николапетковисти и подобни. Така насилието над опозицията е приписано на „македонизацията“. Разказващия заблуждава себе си и нас.

Разказа на Анонимния съдържа достатъчно елементи, опровергаващи ключовите му твърдения. От всичко описано в него личи, че самия той не е страдал. Нито някой от близките му. Не бил съгласен, но се уплашил да се противопостави и го писали македонец. Даже заявява че „Много-много това после не ни пречеше, па и властта не обръщаше внимание, кой как му викат“. Случаите за „насилие“ които споменава също не представляват лични свидетелства – Анонимния не е бил свидетел на нито едно от тях. Разказва ни слухове: „и се разчу, че някои били арестувани, дека не искали да се пишат македонци“, „и като се чу, че има затворени и бити, тайко ми се усмири“. „Жертвите“ на „македонизацията“ които цитира са почти толкова анонимни, колкото и самия него – споменава само личните имена, без фамилии: Велко, „единият бе Димо... а другият бе Никола... те бе'а от вемерото“. Странно е за човек роден в Неврокоп, стар гражданин уж познавал поне единия от осъдените („умре преди седем години“) да не може да посочи поне един от всичките тези хора по фамилия, да каже от кой род е, какво е работил, нещо което е много естествено за начина, по който разказват хората в малките градове (на пример: Георги от Кожаровите, баща му Иван беше бригадир в хлебозавода, а той пък караше автобус). Посочването по лично име в този контекст не значи абсолютно нищо. Анонимния не само не разказва свои страдания и свидетелства, ами слухове, но дори и в слуховете ни говори само за анонимни хора.

Анонимният както вече бе посочено „не помни“ насилията над македонците, дори по някакъв начин ги прикрива („който иска да се „пише македонец – добре“). Освен съзнателно прикриване съществува и още едно възможно обяснение на този факт. Възможно е премълчаването да е просто последица от „забравата“ в смисъла, който ѝ дава Халбвакс: „Човек може да си спомня само при условие, че успее да намери мястото на интересувашите го събития в общата рамка на колективната памет ... Забравянето се обяснява с изчезването на тази рамка или на част от нея дали защото нашето внимание не е било в състояние да я фиксира, или е било насочено на друго място. Забравата или деформирането на определени спомени се обяснява още с факта, че тази рамка се премества във времето. Обществото се изправя срещу миналото по различен начин – в зависимост от времето и обстоятелствата.“ (По Груев, <http://librev.com/index.php/discussion-bulgaria-publisher/1463-viloence-identity>).

Анонимният не е намерил „място“ за македонското страдание в общата рамка на българската интерпретация на историята, в която за македонци, особено пък за страдащи (т.е. доказващи се, свидетелстващи) – място няма и ги е оставил зад борда на паметта си. Щом не е можело да има значи е нямало. Кое и от обясненията да е вярно остава факта на премълчаването, който демонстрира тенденциозността на спомените на Анонимния.

Дали става дума за преиначаване на собствените спомени под влияние на съвременни пропагандни клишета или за подхвърлени „спомени“ крепящи се на вездесъщите

„опорни точки“ на националната доктрина и пеещи я по нотите на пропагандата? Двете версии не се изключват изцяло една друга. Пренасянето на съвременни пропагандни клишета не изключва възможността за съзнателна манипулация. Манипулатора неизбежно би си послужил именно с езика и опорните точки на пропагандата. Въпроса остава отворен, макар ненормалния диалект да натежава везните повече към съзнателна манипулация.

Жалко е, че държавата, в която живеем продължава да насажда и наторява лъжата и да крепи националната си идеология върху нея. Виж за това поне разказа на Анонимния е очевидно свидетелство.

Вместо финал ще цитирам един реален спомен, лично свидетелство от автор участвал в интервюта и написал коментар под своето име (Мехмед Боюкли) във форума на „Либерален преглед“ на 21 януари 2012 г.: „В Брезница до сега не съм чул че има бити християни , когато е започнала македонизацията. Имало е репресирани и бити хора, лоялни и съпричастни към Горяните, който са имали антикомунистическа бойна група в наша край с лидер - Спас Белухов Пането. Неговите ятаци са били затваряни и интернирани в концлагери. Когато започва българизацията на македонизираните брезничани, със сигурност е имало репресирани. Имайте напредвид че помаците не сме били само свидетели, но и участници заедно с местните християни в македонизацията и българизацията като жертви. След 1944, освен тези репресий имало е и доста семейства репресирани, който преди 1944г са били лоялни към тогавашната власт. За тях е нямало време дори да участват в горянската съпротива. Имало е дори хора,който са репресирани след 1944, и то при положение че са участвали в партизанското движение преди 1944 в антифашистка съпротива. Някой от тях са изселени в Турция. Такъв пример е Ибрахим Хаджиев изселен заедно с цялата му фамилия в Турция след 1944. Участвал е преди 1944 като ятак в антифашистката съпротива преди 1944 . Известен е бил с партизанското име - "Сирянчо" Аз се опитах да съдействам на студентите да опишат устната традиция на местното християнско население, но за жалост на мнозина студенти и студентки участващи в проекта им бе отказано да направят изследване.“